

ივერიის

1877—1889

საბოლოო და სალიტერატურო გაზეთი

1877—1889

წელი	ნომერი	საბჭო	საბჭო
12	10	6	6
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი — ერთი შუბრი

გაზეთის დასავალი და ყოველი განცხადება დასავალი უნდა მოხდეს: თუ იგი რედაქციის ფრთხილად უნდა განვიხილოთ, მაშინვე დასავალი უნდა მოხდეს. ანუ, უნდა იქნას განცხადება საზოგადოების განცხადების სათავედ. ანუ, უნდა იქნას განცხადება სახალისი ქებად.

დასი განცხადების: ჩვეულებრივი სტრიქონი რვა კაპიტალი.

ამას წინააღმდეგ ხმა გავარდა, ვითომცა სამხედრო სამთა კავშირს მიეხმობოდა. ამ აზრს დაიდა დასავალი გამოცემის მიწვევით. ზოგს ძველის იმედი გუგუდისა და ზოგს თავს წაბარი დასცა, რადგანაც სამხედროთა ასეთს თუ ისეთს მტევას დასვს დიდი საპოლიტიკო მნიშვნელობა აქვს. რასაკვირველია, ის ხმა რომ მართალი გამოდგეს, გერმანიის, ავსტრიის და იტალიის სიხარულს საზღვარი არ ექმნება, რადგანაც, თუ ვინმეც არა ამასტყდა, სამხედროთა შეუქმნიან პოლიტიკის სასწრაფო იმისკენ დასწრას, ვისაც მიეხმობა. აი ეს არის იმის მიზეზი, რომ მწერლობაში დიდი დასავალი ასეთს ამ ამის გამო. დასვს, როგორც იუწყებიან, სამხედროთა ჯერ სამთა კავშირს არ მიმხრობია და მინაური საქმეებზე აწყობილი აქვს და დარწმუნებულიც არ არის, თუ რამდენად ხელს მოსცემს სამთა კავშირში გარევა. სამხედროთა გარდა იცის, რომ იმისი დასმარება სამთა კავშირს ხელს მოუხმობს, ხოლო თითონ-კი ხელცადიერი დარწმუნება. გარდა ამისა

სა თვით მინაური უფრო-მდეგამდგომარეობა სამხედროთა ნებას არ აძლევს სამთა კავშირს აკუქვისა. ერთიცა და მეორეც სამხედროთა აზრი და თუ სამხედროთა ჯერ გამოარეკული არა აქვს, რა გზას დაადგეს, სწორედ ეს იმის მიზეზი უნდა ჰქონდეს მხედველობაში. მინაური უფრო-მდეგამდგომარეობა სამხედროთა მართლაც რომ საფიქრებელი და სასწავლოა. ერთის მხრით მოხვედრის არ აძლევს გუნდული კრიტიკა, რომელიც არეულია მოსდებია, და მეორის მხრით — საფიქრებელი. სამხედროთა სწრაფობა როგორც ერთიცა და მეორეც დასავალი უფრო-მდეგამდგომარეობა, რათა სამხედროთა მიეცეს თავისუფლება და უფრო ფრთხილად მოეკიდოს ვეროპის საერთო პოლიტიკას. ვეროპის, რასაკვირველია, თვითუფროს ახდენებს სამხედროთა მოქმედებას და სვამდობას საქმე ისე მოაგვაროს, რომ სამხედროთა სამუალებას სამთა კავშირში ჩარევისა. იქნება ვეროპის ამ შემთხვევაში კრიტიკის არეულია და გამოიყენოს და ეცადოს კრიტიკისა და სამხედროთა სამხედროთა სხედი შეუქმოს, თვითნა

სამხედროთა-კი შირობა ჩინობათ-გას, რომ სამთა კავშირს მიეხმობა. გერმანია, ავსტრია, იტალია ხელს არ გაანძრევს სამხედროთა სასარგებლოდ, თუ არ იმ განზრახვით, რომ იმისი გუგუდი მოეკიდოს და თავისთა კავშირში ჩართონ.

ვ. ი.

ახალი ამბავი

* 12 ამ თვისის ტულისის საბალონო სკოლის ბაღში ცეცხლი მოხდებია ბაღის ღობეს. ცეცხლი დროულად გაუქმებია სკოლის მფარველს და მისულს ხალხს, თორემ დიდს ზარალს მოსცემდა თორემ როგორც საბალონო სკოლას, აგრეთვე მუშაილსა და ლორთქიუნიანთს ტრამვაისს.

* ივერიაში მოხსენებული იყო, რომ შორაშნის ყველის მცხოვრებელმა ბესარიან სისარულიძემ 25(1) მანეთის ნივთები მოპარა პორუჩის ქერის რომანოვისსა. პოლიცია ჯერ-ჯერობით დანაშაუვს შეუტყობს და დანაშაულის ნივთები კი ვერ აღმოუჩენს.

* * * * *
* * * * *
* * * * *

როგორც მოგვსენებთ, დიდ ძალი ხალხი გროვდება ხოლმე, ვაჭარი და მკაზი, საქმიანი თუ უსაქმიო, ახლო-შორი. სოფლებიდან. მუდამ დღე, მტარდრე კირა-უქმობით, მრავალი ახალგაზდა თავადი თუ ახალური იკრიბება სასიხარულო, დროს გასატარებლად და აქაურს ღუგუნიც ეყვინათ თავისებურს ქვეფს. ხშირად იმისი ქვიშ უსამოვნება და დავი-დარაბა მოკვება და ზოგჯერ მუშტი-კრიგი-თა-კი თავდება ხოლმე. ამ დღეებშია შეფუქვართ ამის მავალთს. რომდენიმე შეჭვიანიებული თუ მ—მე მოაზრანდა კოსტა ხ—ას ღუგუნში და აქაც ქვიშე განაგრძეს. როცა ანგარიშს ასწორებდნენ, მეღუგუნეს და მუშტრებს უსამოვნება მოუვიდათ და მ—მა სულ ერთიანად დაუღუგუნეს ხ—ას ბოლოები და სკამები. ბოლოს ხ—ია მიწაზე გაწვინეს და კარგად სცემეს. ამასობაში მოვიდნენ ხ—ას შვილები და მ—მეს სულ თავები დაამტკიცეს კერებში. ბოლოს აქაური ბოქალუკი მოვიდა და, როგორც იყო, გააშველა მოწმუნარი.

* * * * *
* * * * *

გამოცემისაში ამ წუთი სრულეს, მაგრამ შემო-ქართლებს კიდევ გამოუჩნდათ ერთი მეთხები, რომელიც დგერისისას არაფრით ჩამოუვარდება. ეს მეთხები სოფ. კავთრევიდან გადმობრძანდა და დიდ-ძალი ხალხს აწვდებდა მუდამ დღე. მეთხებიანს არა სჯერდება ეს ქალბატონი და წამლობასც ჰქონდობდა: რასაკვირველია, შევლით ვერცხისა შევლის, ხოლო უფროსი ბევრს ავარგებს; ცინფის გარდა სხვა სოფლებშიც დაბრძანდება და ყოველგან ღიღის პატრის-ცემით ეგებება.

* * * * *
* * * * *

ფელეტონი

სიმკრამის წყაროებზე

საქიანო მატარებელი

(შედეგად)

მისში ოღამ მინდრად დაიწყო სივრება, სადაც მხედრენ და შემო-ღობის პურსა სთესდნენ. ცხლა ეს საქმე მოთხილისა. უყურებდა, მოუჩრავი რომ ნახანვე დაიბრძოდა, სახნისთი გადმობრუნებულს მიწას ამტრეველა, მუშებს უფარდებოდა და სხვა და სხვა. ოღამაც უწოდდა რამე გავგო, დამპირებოდა. მოურავი, როცა ოღამ რასმე აუკეთებდა, პასუხს აძლევდა, როგორც მოხედებოდა, მაგრამ ვანკივრება ეტყობოდა, თითქოს უნდოდა ეთხება: რისი მოხელე ხარ, აქ რომ მოსულხარო?

ბაღში კარგი სამყოფი იყო. ხეხილი ჰყვარდა, მებადებნი ნაშენებს აუკეთებდნენ, მიწას ფშენდნენ და ყვავილებს რავდნენ. ზოგს ჩიტს ბარტყები კიდევ გადმოვრებდა. პატარა ხიორებს ბუდეებს ხის ფურცლებში ჰქონდათ გაკეთებული და ხანდახან ისე დაბლა, რომ ოღამ შოგ ჩახედვდა და ხოლმე სალაშოს პავრი შეხვედებოდა იყო სხვა-დასხვა სურნელოვან მცენარის სურთი.

თბილეთში ლავონდინებთან საღარიბო მოვიდა მკობელი, ნიკოლოზ სემელოვი, ოც-დაათის წლის ახალგაზდა ყმაწვილი კაცი. მოხუცებული ლავონდინი ძალიან დახლოებული იყო იმის ცნობიერულ მამასთან და ამის

ტომაც მგზობლის შვილი ღიღის სიამოვნებით მიიღო. ეს ახალგაზდა კაცი სიმეფოთა ქალაქში მახარობდა, გვირგვინად კარგი ადგილი ეჭირა და იშვიათად იმხელდებოდა თავისი სოფელს, რომელიც ლავონდინის სახლიდან ოთხის ვერსის მანძილზე იყო მოშორებული. შეგონება გვირგვინად, ცხოვრების უღელში თავის გამბის არ უჭკაროდა, იმდენად შეგნებულს და განათლებულს იყო, რომ ყოველსავე სივრებას უკვირებდას გარეგნულად შეგნებოდა, და საზოგადოებაში ისე უყურებდნენ, როგორც ზრდილსა და სასიამოვნო ახალგაზდას. ლავონდინის ოჯახში თავი ძალიან ფრთხილად ეკავა. პირველ ნახევართანვე ოღამ ძალიან სასიამოვნო ბავსავიანობა, რამდენიმე სასიამოვნო ქალაქის ცხოვრებდან, შეგონ სხვა-დასხვა „სავანს“ და, რაღა თქმა უნდა, უფრო იმისთანებს, რომლებს თვისსა იღწვოდა ნადედა, იმისი მამიდა. მაგრამ ამასთანავე განსხვავდა: რომ ძნელი დრო დადგა და ნადედა თოქცა თუ-განწირვით ემსახურება საქმეს, მაგრამ დიდ განსაცდელში არიოდა.

— ყველაზე ხის უფრო სტანჯაუც, სიქვია იმან: რომ ქვეშევედ და გაიძევრულად უნდა იმეკიდოს. შიარულად უნდა იყო, გულში რომ ნადედა გავს; იმისთანა კაცს უნდა იყოს, რომელიც სალამს ღიღის-კი არ არის; იმას უნდა ამტკიცებდეს, რაც უთმობდაც ცხლად; თვალ-ყური გაუკეთებულად უნდა გქონდეს, რომ ის ძივი არ გავსდეს, რომელსაც წარმატების საქმე ჰქონდა; მუდამ თუ-გამომბებულად უნდა იყო ყველა

შემთხვევისათვის, ყველაფრის შიში უნდა გქონდეს და მუდამ სხვის ხეყნასა, თხოვნასა და მუდარებაში უნდა იყო... ვგონებ, ეს ადელი საქმე არ არის!

და როცა ოღამ, იმის სიტყვის მოსმენის შემდეგ, გულ-მტკივნეულობა გამოიჩინა—მეტი არც არაფერი ჰქონდა სათქმელი, — ოღამ უყრადღებით განხედებულმა მოაბასეც განაგრძო: — საზოგადოდ, ჩვენ, კეთილის მყოფელნი, ფრთხილად უნდა ვიყვნეთ, რომ წარმატებისა და თავისუფლების საქმე არ ყოველგვარად გვახარებდეს, რომ ყოველი თორეცა ჩვენ ვგაუცხვებდით ხოლმე თავზე. ამიტომ უფრო-მდეგამდგომარეობით და ვეცადოთ, რომ ჩვენი აზრები გაუღწიან კაცების აზრებს შეუფერო. მაგრამ იმით ჩვენი არ უნდა დავმორჩილებოდეთ, პირიქით, იმით უნდა ვეყოლებოდეთ ჩვენს ნებაზე. გავლენიანი კაცი მუდამ მზადა ყვიროს საქმეში მხარსუფლებად გამოიჩინოს, — საბედნიეროდ ეს ჩვეულებად გადაიქცა — ოღამ თავისუფალი აზრი მკაცრად არ იყოს გამოთქმული და შეიძლებოდა იმისი შესუსტებება. ამის კაცო დარწმუნებულია, რომ იმის თაოსობითა სწრაფობს შეგონ და სხვა. ამ გვარად წახალისებული სხვა დროსაც აღმოვიჩინეს დამპირება.

— მართალია, მაგრამ მაგ ნაფიქრებოა. მაგრამ ხომ საშუალოა, — შენიშნა ოღამ.

— იმდენად საშუალო არ არის, რამდენად წინდობს წინააღმდეგი და თავ-შესაზრებელი. ან პატარა-მცირე-მცირეა და უზარალო რისამე გაზეთიანობა; ცხლანდელი გავლენიანი კაცი

პეზარს მომყვანია თავისი უღიფრის მათხოვნილებითა და უფრო-მდეგამდგომარეობითა, თუ ერთ ხანს უზაროდ არ ექმნენ. მაგრამ მეტი რა გზა გავს?

— მე მაგას ვერ ვიქმობი უზარალო ლაპარაკი კაცს ხა ხეირს დადაყრის, ჩვეულებად გაუცხვებდა, დამპირებას, აი, მაგალითად, მე რომ აქ მოვიდილი, რაღაც საქმიანობაზე ვიქმობოდი, ჩემი თვით-ღამად მიმხინებოდი, ჩემი თვით-ღამად მიმხინებოდი, მაგრამ ბოლოს გარემოებამ დაამიძინა. ერთს ვიტყვი, ოცს მეტყვიან, რა მექა, დავემორჩილ, ან, უცხოეთს ვიქცე, უყრადღებებს აღარ ვიქცევ და ჩემთვისა ვარ.

— ცუდად მოქცულხარო. თქვენ-კი არ უნდა დამორჩილებოდით, უნდა გეგანებდით.

— როგორ უბნებ, ან რას უბნებ. რომ გეუბნებიან: „გებლა არ მოკლიან“, ან: „თუ ესელები მოვიტოლო!“ და ბოლოს: „ჰუ, კიდევ დამიყურებო“. ეს არ მოკლიან“, „გებლა“ და „დამიყურებო“ ყველა შესაძლებელია, რას იზამ!

— ეგ, ესეთივე, მაგრამ, ჩვენი საქმე საშუალოა, მაგრამ გადმოდებოდა სა-ქირო. შესაძლებელია ნახევარი დასუ-ძლიოთ, და ესეც კი გამოარეგებდ უნდა ჩვეულებოთ.

ერთის სიტყვით, ოღამ მზარულად გაატარა დრო, და ჰგონებდა, რომ ამ წნეულთში ერთხელ მოეცა კოცნის კაცის ხმა. თავისის მხრით იმანაც ვაგებინა, რომ ოღამ ვიცნობდა იმისთვის დიდად სასიამოვნო იყო, და ბოლოს დაპირდა „თავს მო-გაგზავნებო“.

— მე ხშირად ვიცი თქვენსა, — უთხრა მან, როცა ემშვიდებოდა: — თუ

თავი შევამებოთ, პირდაპირ მითხაროთ. მაგრამ იმედი მქონდა ამ ზომამდ არ მიგზავნიდით.

— ესე იგი, ისე მომეცეკეთ, რომ გოგონა იმ გავლენიან კაცს, რომელსაც მე შეგნებოდათ: დამიძინებოდა და თქვენსა გზაზე დაამეყენებოთ — გაეფერება ოღამ.

— შეიძლება, უზარებო იმან ღიღისით: მაგრამ ეს იქნება შეგნებით და თქვენსავე წნეით. შესაძლებელია თქვენც დამიძინებოდით.

სემელოვი წავიდა და ოღამს უთხროდა მოსწონდა, იმის მოძღვრება ოღამს კაცს ეკაც, მაგრამ გამოცდილება და ცოდნაც იმზე ნაკლები ჰქონდა და შესაძლებელია, თითონ იყო შემტკნარი. იმისმა ბაბას ჩააფიქრა და დარბაზის ღიღისს მსგავსად სალურული აუშალა. ოღამ ასეც ჰგონებდა, ისეც ჰგონებდა, მაგრამ ერთ საშუალო-ურკვევლს აზრებში ირცოდა იმ წამამდე, ვიდრე მამამ არ დაუთხრა. ძილის დროც იყო.

მამა დაწოლას აპირებდა. ჯვარი გადასახა, თვალში ჩაანერდა, თითქო ისე თოქცე გაუტყდა: „საქუალიო“ მაგრამ ამ გზობით თავი შემიძვრა და მხოლოდ ეს უთხრა:

— თულო ქოქციტ მოგეგნებოდაო! სემელოვი იმის სიტყვა შესაყრულად ლავონდინის თითქმის ყოველ დღე დაიარებოდა. ახალგაზდად და-მგობრდნენ. ნიკოლოზმა აუთხრა ოღამს ბოლომდელის რეგონების მნიშვნელობა, დაწვრილებით უამბო-ისტორიას, ქლების ესტანდული უშალისის განათლების მდგომარეობა მოისინია, და კოც-კოცა მზარულად დამიძინებოდა მობასეც. ხანდახან იმის

* იმ. „ივერია“, № 145 და 146.

გვეყრებოდა ვაჭრებმა: არავითარი ნიხრი არ არის დადგენილი და ამიტომ ვაჭრები რა ფასსაც უნდათ, ისე ჰყიდიან ხორავს. ეტყობათ თავი ქულებში აქეთ.

* * * ვაჭრები „მეჩა“ იწყებენ, რომ მოსკოვის სანატორიოპოლიცია საზოგადოებას დაუდგინა კაცებისაში გამოგზავნის პროფესორი ლაზარევის ინსტიტუტისა, ბანი ხაბატინცი, საეტროვოვო მასალის შესარგობებლად. საბატინცი ცნობილია საეტროვოვო ნაწარმების სომხურსა და რუსულს ენაზე.

დაბა ზ სოფელი

(მოწერილი ამბები)

მ. არმიანი, 3 მაიათუ: მშენებელს სანახეს წარმოადგენს ართვინი მდ. ჭოროხის მარჯვენა ფერადგან, რომელზედაც მოიკლავება ბათუმის საცხენოსნო გზა. ართვინი გაშლილია მაღალის მიის კალთაზე, რომელიც ამოთვარეობით და შეგებულია მდ. ჭოროხისა და მოივლილია თეთრის ლაშა სახლებით. თითქმის მთის წვეროვან ჭოროხზედ მოდენილია მშენებელი და წარმოადგენს სწორედ სამოთხეს უნაყოფო და გატრეტებულ კლდინ მთებ შორის. ეს მთები ოდესმე, როგორც მრავალი სხვა მთები კაცებისა, დაფარული ყოფილა ვაფულად, მტკნარ-ტყეებით, მაგრამ მდ. ჭოროხის წყლობით, რომელიც მშენებელ გზას წარმოადგენს ტრევის საზოგადოდ, მცხოვრებლებს

გაუნადგურებიათ და ტრევათ ჩაუხდნიათ ხეტუდ ბათუმში და იქილამ ოს-ლივოში.

ჭოროხის მარცხენა მხარეზე, ქართვინის ნაპირას, მაღალ კლდის თავზე, ამართულია ნახევრად დანგრეული, ოდესმე მტკნართაის შეგული ძეგლი ციხე, რომელიც მოწამაშრავალის საუკუნისა. ამ ციხის ძირზე ღრიალით მიისწრაფება შავის ზღვისკენ მდინე ჭოროხი. ამ ძეგლ ციხის შესახებ ართვინელები მოგვითხრობენ, რომ თათრების მფლობელობის დროს სიკვდილით დასაჯულებს ამ ციხიდან აგებდნენ მდ. ჭოროხში. ციხაც ეს ციხე უნდავს, ის ადგილად წარმოადგენს, რა საშინლად წარდენ იმით, ციხაც ამ თვალ-ჩაუწყენელს უფსკრულში ისროდნენ. საკლდავი დაწმარავე, სანამ მდ. ჭოროხზედ ჩაიწვიდა, კლდეებზედ დაიჩეხებოდა და წყალში სრულიად დანაყოფი და დამსხრეული ჩავარდებოდა.

ართვინი სიგრიბთ სამ ევრსამდე და სიგანით ევრს-ნახევრამდე წარმოადგენს ორ ნაირ ჰავას: ართვინის შუას ზეითი ზაფხული გრილია და ზამთარი სუსხიანი, შუას ქვეითი ზაფხული ცხელი იცის და ზამთარი ზოგიერი. ამიტომაც აქ ჰმარობს ზეთისხილი და სხვა ნაყოფიც ადრე მოდის, ეიღრე ზედა ქალაქის ნაწილში. მაგალითად, კლდე ქალაქში ყურძენი მკათათვის დამოღეს მწიფდება და ზედა ქალაქში-კი ავიცხტას ვასელამდე არ მოდის.

უმთავრესი ღირსება და სიმდიდრე ართვინისა ჭოროხია, რომელიც მშენებლის ბუნებისა გზით აერთებს ართვინსა და ბათუმს, ართვინი მსხვერპლად ქუთაისის გუბერნიისა მცხოვრებლების რაოდენობით ქუთაისსა და ბათუმს მოედრება. ქუთაისრობს ამ ქაზად 1300 კომლი, სულ 9,000-ზე მეტი სული. ართვინის მცხოვრებლები არიან სომხ-კათოლიკენი, სომხ-გრიგორიანნი, კოტაილენი თათარი და ქართველი ართვინიდან ვალახსდებულნი მამალიანი, ათი ათასობდ სული, ტრამთ ქართველი იყვნენ. დაუტრევაბით ამ საზოგადოებს სამშობლო, მცირე ფასად მიუყენიან მშენებლად გაწყობილი სახლ-კარი სამშენისათვის და თითო-კი გადახვეწიან.

ეკლესიები ართვინში ბლომად არის. ერთი რუსისაჯარის არის, ერთი სომხ-გრიგორიანისა, ოთხი კათოლიკ-სომხებისა და ოთხი მშენებელი. სასწავლებლებიც ბლომად არის. ერთი არის მთავრობისა, ორ-კლასიანი ნორმალური სასწავლებელი, რომელშიც 30 მოსწავლეა; ორი მამალიანებისა; ერთი გრიგორიან-სომხებისა და სამი კათოლიკ-სომხებისა— ორი საეკლესიო და ერთი საკლდეო. მოსწავლეთა რიცხვი ამ უკანასკნელს სკოლებში ბლომად არის, მაგრამ, სამწუხაროდ, ამ სკოლებში სწავლა ძეგლის მეთოდით მიდის.

აქ, როგორც სკოლების რიცხვიდან სჩანს, დიდი სურვილია განათლებისა. ართვინელები მზად არიან, თუ ორ კლასიან სასწავლებელს საქალაქო სასწავლებლად გადააქეთენენ.

ყოველ გვირა შემწეობა აღმოუჩინონ სასწავლებელს. ნუ დაივიწყებთ ამასთანავე, რომ ართვინის ხალხი საკმაოდ შეძლებულია. აქ უნდა აღვნიშნო, რომ ნორმალური სასწავლებელი ცოტა მოზარებით არის, და სკოლაშიც, ყმაწვილები ზამთარში როგორ დაიარბიან სკოლაში ევრსისა და ევრის ნახევრის სიზოგრე ართვინის აქაუბრის, სრულიად უფარების, გზებით.

ქუთვინ ართვინში, როგორც საზოგადოდ ამის ქალაქებში, ევროპეობა და უფარობები. ბნელს დამეშინება ამ ქუთვინზე სიარული ყოველ შემდეგობაში.

უმთავრესი წყარო ართვინელების ყოფა-ცხოვრებისა ბალოსნობაა, რომელიც დიდ შემოსავალს იძლევა.

ამ ქაზად ართვინისა და ბათუმის ოლქებში ღარჩენილია, როგორც ამბობენ, მეთოდელ უწინდელ მცხოვრებლების რიცხვისა და სხვა-სხვა გადასახლებულნი. ვინც ღარჩა, დღესაც ნაღვლიანად არიან და ყოყმანობენ ღარჩენის ვადა 3 თებერვლად 1883 წ. ვიდრე და სამუდამოდ უნდა გამოვალხონენ თავის საყვარელს სამშობლოსა და თავის წინაპარს საუღავეს, უნებურად გაგონებენ ჩვენის უცდების პოეტის სიტყვებს:

„ჰე, სოფელი, რა შავან ხარ, რას გაპარუქებ, რა ხსენ გქონს, სადღურს სად წაიყვან, სად გაუთხრა სადაი მისსა“

გვზავრი

საბიბლიოგრაფია

„ზის მოწყება“, ა. ივ წინამძღვრის შეიღას. ტფილისი. 1889 წ.

ჩვენ შეგვხვებით მარტო პირველ კარს შემოსტევის წინისას და დანარჩენის შესახებ კი ჩვენის აზრის გამოთქმას ვერა გმედავო, რადგანაც ჩვენს განსაკუთრებულს საკანს არ ენება და ამიტომ ვარჩიეთ ყური და ეფუძლოთ რას გვეტყვიან ამაზედ მკოდნენი.

მათილია, მარტო ვაჭრები „НОВО ОБОРЖИЕ“-მ დაშვედა ავტორისათვის ძლიერ საამო აზრი თავი. ჯორჯიასისა, მაგრამ ეს აზრი დასაბუთებული არ იყო. შესაძლოა, წიგნი მართლაც კარგი იყოს, საზოგადოდ რომ ესთქეთ, მაგრამ როგორც ყოველს კაცის ნამოქმედარში, იმაშიც მათიოფნა შეუცდამები. ჩვენ აზრად გვაქვს შეგვხვით მარტო იმის ნაკლებად განხილვას და ღირსებაზე-კი სულ არას ვიტყვი, რადგანაც იგი ყველაფერის თვალსაჩინოა და თანაც გვეშინიან, რომ სიტყვა არ გავგიგმვდებოდ.

„სადავი (ПОДПОВА) უქმა და მკვლარაა“, ამბობს ავტორი პირველ გვერდზედ. ანეთი აზრი ბრული საზარათიანი არ არის: ნიადვას აქვს მოქმედება მცენარის ზრდაზე და არ ციოთ, რად დასწამა ავტორმა უქმობა და მკვლარობა. აი თითქმის სწორედ ამ სიტყვებით გვიხატავს ნიადვის მწიგნულობის გაგონარად, პროფესორი ენის სამუდამოდ ავად.

ნი კაცობრიობის ავ-კარგიანობაზე ბაასობდნენ, რომელზედაც სემიგოროვი ჩამოაგდებდა ხოლმე ლაპარაკს, მაგრამ მისდა განსაკუთრებულად ოლგამსილია ამ ნიადვად თვის მასწავლებლისა, ერთის სიტყვით, იგრანო, რომ იმის გულში იფეთქა სიცოცხლის ძალი.

ის უსმინდა, თრთოდა, ჰევიკობდა, ოცნებობდა... მაგრამ ამ განცალკევებულ ოცნებაში შეურყვევლად იხატებოდა სემიგოროვის სახე, როგორც ბრწყინვალე სხივი, რომელმაც გამოავხიხლა იგი და უზღვიდას სიამის შუქი მოჰქონა. ბოლოს გულმა ევდარ გაუქლა და გაბატებულ იქნა.

ამას დაივიწყდა თავისი უნდობა გარეგნობა, დაუხედავად და დაუფიქრებლად უტყრიე ვაჭვარემოკულს გრძობდას.

შენიშნა სემიგოროვი იმის აღდრული გრძობა, თუ არა, ეს მით ოლგა არც დაფიქრებულა. ყოველს შემთხვევაში ის თანაგრძობობითა და მეგობრულად ექცეოდა. მისლმებისა და გამოშვიდობების დროს ხელს მარჯვედ უჭერდა და ხანდახან თანაგრძობობით თვალში ჩასცქეროდა. საფიქრებელი იყო, რომ იმის გულშიც ჩავარდნილიყო იმ გრძობის ნაწერქალი, რომელსაც ოლგას გულში ტყე არა ჰქონდა.

ერთხელ ეს სემიგოროვის სატანტო ქალაქში წასვლის წინად მოხდა ორივენი ისინდრად და მძლიან მეგობრულად მსალათობდნენ. ლაპარაკი ქალის მდგომარეობაზე ჰქონდათ. ვერ ოლგას გლმურ ცხოვრებლად მოჰყავდა მაკალიები, მაგრამ ბოლოს ევდარ მოიმიზნა და თვის ხედვრზე დაიწყო ლაპარაკი ნაღვლიანად. მწარედ უწოდა მარტობას,

ცულად ყოფნას და დაღუპულს ცხოვრებას. როგორ დაშვარდა ამ გვირცხობებმა, რომ ირგვლიე წყვილიანს ვარდა არა არის-რა? ნუ თუ ვანგების საქმეა ჩენი ბედი და იღბალი? ზოგ რადა ჰყავს ვაწიროული და ზოგი გამხდინებულნი? რა აზრი აქვს ამ გვირცხობებს და უხედლობა განაწილებს? მომავალში რომ მიანიც მოვლადეს ცხოვრების გაუმჯობესობას, კიდევ შეეძლო თქნა და ცდა. ვინ იცის, როდის მოედება ბოლო ამის ამ გვირცხობებს? ისეც უნდა უჯობობს, როგორც იმისი დასწეულეული მამა, რომელიც, ადგება თუ არა, იმას იძიებს, რომ ნეტავი როდის დაღვდებოდა, და, როცა დაწვება, მოუსენრად ტრიალებს ლავინში და გათენებას ელოდება. მაგრამ ის ლონე-მისილია, ის ბუნების ძალის ემორჩილება, ეს-კი ვერა ახლავსა, ვაწხუა, მაგრამ ამასაც იგივე უწოდობრივი უფიქრება, იგივე მარტობადა სტანჯავს.

— აი ჩენი ექიმი ამბობს, რომ ჩენი სიცოცხლე წერილობის რამეებით არის სავსე, მაგრამ ზოგი ანასაც ვერა ჰბრისებია. მე წერილობისდასაყვარებელი ვარ, თორემ ახლად დავმდებრებოდიო, მოწყენითა სთქვა ოლგამ.

— საწყალო! უთხრა სემიგოროვი და ხელი ხელში ჩაეღო. — მიანიც საწყალი ვარ, განიგებო რა ოლგამ: მამასაც ვერა რამდენ ვერა უთქვამს: საწყალო, საწყალო! მაგრამ, წარმოიდგინეთ, ეს ერთხელ გავიდა ჩემმა ვიგონა და მიიზნა: „რაო გვაგასაწყლა! ვასათხოვარი ქალი ხარო“ — საწყალო, შენ ჩემი უნდა გზად!

სიბრალეობა მოიკვამის გული, თუ სხვა უფრო თიზღა გრძობამ, ამისი გამოცნობა ძნელი იყო, მაგრამ ამ-ს არსებაში-კი ცვლილება მოხდა. იმის სიყვარულის სურვილი აღდგრა და აღივსა დაუწყობა ამ განსაკუთრებულს ქმნილებას. სისხლი ძარღვებში არ უღვავდა, თვალში არ ეჩეროდა, მაგრამ მთელს სიმშვიდეს ჰკრიბოდა, რომ თავის აზრს მიაღწია და იმ ქაზს გულ-წუფულად მჭერდა, რომ ეს გულის სიმშვიდე, ეს სურვილი ნება-რება ხანგრძლივი ყოფილიყო. უნებოდე წელზე ხელი გადახვია, უნებოდე გულში მიიჭრა და ჩაჰკოცნა.

— რად სტრი, ჩასწორიოლებად დროებით გატაცებული: ახლა ხომ საწყალი აღარა ხარ, ახლა ჩემი ხარ.

— გიყვარვარ? — მიყვარხარ, შენ ჩემი ხარ, — უთახსუა ავლენებით.

მივლი საათი ერთმანეთის აღერსში გატარეს და გულ-ახლილად ერთმანეთს მოჰკლავს ბედნიერებაზე იმის-ლაითებოდნენ. ოლგას ექვი აღარა ჰქონდა, მაგრამ სემიგოროვი თანდათან რაღაც მოუჭერხებოდა იქცეოდა და სცილობდა არ დასწეროდა. ამ მოუჭერხებლობის მიზეზის ის თავისი უფრობის ბუნებასათვლიდა. მაგრამ ის იმდენად პატიოსანია, რომ ერთხელე გამოწყვეულს სიყვარულს არ უშტყურებს, თუნდ მოულოდნელად იყოს გამოწყვეული ეს წმინდა გრძობა.

ბოლოს სახლში წასვლა დაიბარა. — ხელ მოვლად მამათქვენს მოველაპარაკებო, უთხრა ოლგას: სალა. მოხედ-კი სატანტო ქალაქს უნდა წავიდე. ერთის თვის უკან მოგბრუნდ-

ბი და საუკუნოდ განუყრებინს ვიქნებით.

— მამასთან წავიდეთ... ესლავე! ეუბნებოდა ოლგა: ერთი შენი თავი უნდა დაეანახე იმას.

— ის უთმოდებ მიცნობს...

— არა, ვერ გიცნობს... როგორც... ვერ გიცნობს! წავიდეთ.

— მამათქვენი ძველებური კაცია, უმიზნა სემიგოროვი: და ძველებური კაცი ძველებურის ჩვეულების მიმდევარია. არა, სჯობს ზედასმდე მოვიკალოთ. მოვალე, ჩემს სურვილს გაეყვადნებ და საღამოს სატანტო ქალაქში გავწე.

— ოლგას მტრ ღონე აღარა ჰქონდა, უნდა დასთანხმებულიყო, და ისიც წავიდა. ოლგა დიდნას უჭერდა ეტლით მიმქოლიდას და, რადგანაც მოიხდებოდა, ხელსაზრცა უნებდა ბოლოს ეტლზე და შიგ მუდამი მტრემა დაჰვარა. მამის ოლგა მამასთან მივიდა, იმის წინ დაიბოქა და ტროლი დაიწყო.

— მამა, მე ბედნიერი ვარ! — ექვი თინთ ამბობდა იგი.

მამამ შეგება და მიხედა „საწყალო!“ გაუღვია თავში, მაგრამ ეს სასტიკი სიტყვა აღარ წარმოუთქვამს, და უთხრა: — უფალო ქრისტე შეგვიყოს! ვისურვე... საღამოს ქაზს ოლგა ძალიან შეაწუხა მეორე დღის მოლოდინმა. ის ბაღში იმ ადგილს იჯდა, სადაც მეგობარი ეუბნებოდა: „შენ ჩემი ხარო!“ და უტბად მოუნდა სემიგოროვთან წასვლა. იმის ეზოდან მივიდა, მაგრამ შიგ შესვლა ვერა გახვდა და სარკმლიდან დაუწყია მკერტი. სემიგოროვი რამდენსამე ხანს ოთახში დაიარბებდა, მაგრამ მერე სტოლს

მაუფად და წერას მოჰყვა. ოლგამ თავად შეატუა თვის თავს, რომ წრეს გადავიდა და შინსკენ გამობრუნდა.

მეორე დღეს, ადგა თუ არა, წერილი მიარეგის.

„მომიტევე, ძვირფასო ოლგა, იწეებოდა სემიგოროვი: მე ვერ მოვისახზე მაშინ, თუ რა შედეგი მოსდევს გრძობით გატაცებულს კაცის მოქმედებას. გულმდელი ნამოქმედარი რომ მოვიფიქრო, დადრმუნდი, რომ ჩემი უფლო და უგრანობარი ბუნება საოჯახო ბედნიერებისათვის არ არის განჩენილი. როცა თქვე ამ წერილის მიიღებთ, მე მამის სატანტო ქალაქის შუა გზაზე ვიქნები, მაშინც ექვი. იმედი მაქვს, რომ თითონ თქვენ შეგებრალეთ. ტყუილია თუ? სთქვით: მებრალენი-თქო. ეს ჩემთვის დიდი ნუგეში იქნება“.

— ოლგას სასაყვედლო არა უთქვამს-რა, მაგრამ მეკლრის ფერი-კი დაღო. შუმდევ წერილი ავეთმა ჩასლა და იმ კოლოში შეინახა, სადაც იმისთანა ნივთების აგროვებდა, რამდენიც ავანებდნენ საუყვესო წამებს თავის სის ცხოვრებისას. ამ წამებს შორის საუყვესოდ ის უნდა ჩათვლილიყო, რომელიც წერილი იყო მოხსენებული.

— მამას წინად გავბეული უნდა ჰქონდეს სემიგოროვისაგან წერილის მოსვლის ამბავი და, ოლგა რომ მასთან მივიდა, ის წერილის შინაარსს მხედდა და გავჯერებულმა ზიზღით უთხრა: — დაივიწყე!

(დასრული იქნება)

ბავსკლდეიანი ცნობანი

Table with 2 columns: Item description and price. Includes items like '1 მკათათევი 16 მკათათევი', 'თეთრი ზურა რუსული 1 გარ.', etc.

ბიზნოსული ცნობანი

ბათუმში ვაჭრების შეხვედრის შედეგად... მათათობით სავაჭრო... მათათობით სავაჭრო... მათათობით სავაჭრო...

ბანსკლდეიანი

სიყვარული... მწერა-კითხვის საზოგადოების წევრების მადლობა

ახალი წიგნი რუსულ ენაზე:

ГРУЗИНСКИЕ ПОЭТЫ

в образцах,

пер. И. Ф. Тхоржевскаго.

ფასი 30 კაპ.

ტფილისის ქალაქის სახელმწიფო სასწავლებლის ადმინისტრაცია აცხადებს... მათათობით სავაჭრო... მათათობით სავაჭრო...

კითხვობები და წერა უნდა შედგებოდეს... მათათობით სავაჭრო... მათათობით სავაჭრო...

გამოვიდა ცალკე წიგნი და ისიც... მათათობით სავაჭრო... მათათობით სავაჭრო...

მოთხრობანი... ფასი 30 კაპ. ახვე მალაზიაში ისიც... მათათობით სავაჭრო... მათათობით სავაჭრო...

წიგნოსწავლაში

(Дворцовая ул., Караваев-Сарай Земельный Банк, № 102). ისიც... მათათობით სავაჭრო... მათათობით სავაჭრო...

ცხოვრება ღირსის მართამ ეკებტელის

(ფოტო ღირსის მართამის სურათით) შანი ორი შაჰრი. ვინც ბევრს ერიად დაბარებს ამ წიგნს...

Advertisement for No. 47M. Includes text: 'ამ შაჰრიმის მარკით მოქმადობული... მათათობით სავაჭრო... მათათობით სავაჭრო...' and a logo with '№47M'.

Table with 2 columns: Item description and price. Includes items like 'სურამის რისე', 'გენათის მონასტერი', 'მეცხეთის ტაძარი', etc.

კამოყავი და ისიც

კამოყავი და ისიც... მათათობით სავაჭრო... მათათობით სავაჭრო...

Advertisement for 'კოკორი' (Kokori). Includes text: 'ანუ ანბანი და პირველი საკითხავი წიგნი... მათათობით სავაჭრო... მათათობით სავაჭრო...' and a logo with 'კოკორი'.

მის. ალ. ნასიძე... ამზადებს ყაწვილებს გინაზის, კორაულის, რეალურ და სამოქალაქო...

Advertisement for 'ЗАВОДЪ МАСЛЯНЫХЪ КРАСОКЪ' (Oil Paint Factory). Includes text: 'Принимаются постройки, ремонты и окраски домов...' and logos for 'СЕРЕБРЯНАЯ' and 'ЗОЛОТАЯ'.

Advertisement for 'ТУТАЕВА'. Includes text: 'Принимаются постройки, ремонты и окраски домов...' and a logo with 'ТУТАЕВА'.

Advertisement for 'ИВЕРИЯ' (Iveria). Includes text: '1889 წ. 1-ს იანვრიდან გამოვა ყოველ-დღე... მათათობით სავაჭრო... მათათობით სავაჭრო...' and a table with prices.